תנ״ך · אחרונים · אור החיים · נביאים

ראשון לציון על ישעיהו

רבי חיים בן עטר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ראשון לציון על ישעיהו

רבי חיים בן עטר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ראשון-לציון-על-ישעיהו/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פסוק ב 4
פסוק ד 6
פרק ג 6
פסוק י 6
פרק כט 6
פסוק יג 6

פרק א

פסוק ב

שמעו שמים והאזיני ארץ וגו' ידע שור קונהו וגו'. צריך לדעת מ"ט יקרא ישעיה לשמים וארץ לכאורה יראה כי להם נוגע ליפרע מישראל דכבר הותרו ישראל מפי משה בהם כאומרו האזינו השמים לזה קרא להם יעמדו יחד מתת מזון ואם הדבר הזה הוא כונת ישעיה קשה דלא הוזכר בדבריו רמז מזה ועוד לא מצינו שהביא עליהם רעב והגם שאמ' באיכה טובים היו חללי חרב מחללי רעב הרעב ההוא לא מצד עצירת גשמים אלא מצד מצור ומצוק שהיו ישראל בו ואם לומר להם שאליהם נוגע הענין שאם לא יחזרו ישראל בתשובה יהיו נפסדים וכלים הרי כבר התוס' בע"ז דף ג' וז"ל וי"ל שקיומם הוא בקבלת התורה ובזה ג"כ נרויח קושי' במה שקטה הארץ כשקבלו ישראל את התור' א"כ צריך לדעת טעם ישעיה בזה מהו ולהבין זה צריך לדקדק מהו אומרו כי ה' דבר שאין לו הבנה והכי הול"ל שמעו וגו' דבר ה' ורבותינו אמרו שרצו להזיקו כשאמר להם שמעו והאזינו וגו' ואמרו מי הוא זה שמרעיש העולם עד שחזר ואמר לא אני כי מה אני לומר לכם אלא ה' הוא המדבר ודבריהם ז"ל אמת הם וברוח הקדש אבל אינם מוכרחים בכתוב ואולי מקום הניחו לנו רבותינו:

ונראה לומר דישעיה בראותו דבר חידוש ופלא דהנה ידוע הוא כי שם ההוי"ה ב"ה יורה על החסד ועל הרחמים לא זולתו וכאשר יתרעם וידבר קשות יהיה בשם אלקים צד הדין וכאשר ראה הנביא צד הרחמים דבר קשות ותרעומת צעק לומר התקבצו וראו הפלא זו וקרא לשמים וארץ וזהו אומרו כי ה' דבר פי' ה' שהוא מדת רחמים דבר דברי' קשים שאמר בנים גדלתי ורוממתי וזה היה מצד החסד כנז' והם פשעו בי פי' דקשה למה הוצרך לומר והם דדי באומרו ופשעו בי אלא המכוון דבעוד טובתו עליהם פשעו בי שלא תאמר שגדלתים באיזה זמן ואחר עבור זמן הרוממות הוא שפשעו בי לא כן הוא אלא והם בזמן עצמו שגדלתים פשעו. עוד נראה לי ע"ד מה שפירשתי בפסוק האזינו השמים וגו' דפירוש האזנה הוא דצריך להקריב האזן לשמוע אבל שמיעה סתם יורה על היותו קרוב שלא יצטרך להטות אזן כפי זה בא הכתוב על נכון דכאשר אמר שמעו שמים יורה כי היא קרובה לו יותר מהארץ ולא כן הוא אמר כי ה' דבר פי' כי לא דברי עצמו אלא דברי ה' ולגבי ה' יותר קרוב' השמים לז"א שמעו שמים ולארץ שהיא רחוקה אמ' והאזיני נשאר לדעת כפי פי' זה מ"ט קרא לשמים וארץ ונר' כי הנה ידוע כשישראל עושים רש"מ כל העולם בטוב ולהפך כל הנבראים נגרע חוקם ומזונם לזה עתה כאשר חטאו מודיע ה' לכל נוגע לו רעה שלא יאמר מהיכן באה לי הרעה זאת לזה הוא מודיע אותם טעם

לקותם ואפשר שזהו עצמו שרמז ישעיה בדבריו שאמר שמים בלא ה"א כמ"ש מרע"ה השמים והארץ בלשון עילוי ומילוי שאז היו ישראל ברום המעלות עדה קדושה וטהורה ולזה אמר השמים משא"כ עתה שהיו רשעים לזה חסרו בעונות ואפשר שלזה נתן טעם ואמר כי ה' דבר פי' הוא אמר דבר זה ארץ ושמים בלא ה"א חסרים וגרועים והטעם בנים גדלתי וגו' וכפי זה ידוייק והם פשעו בי פירוש לא שמים וארץ הם מקבלים עונש זה אלא הבנים פשעו בי וגרמו גרעון לכל העולם. ואומרו בי פי' ברוממות עצמה שעשיתי להם בה פשעו בי ע"ד וכסף הרבתי להם וגו' עוד ירצה לומר פשעו פי' שלא הרשיעו בעבירות הפרטיות אלא כביכול שלחו ידיהם ומרדו בי וזה ע"י ע"ז ופי' אופני המרד והוא שתמצא הבהמות הגם שבעליהם יאכלום וישקום עכ"ז בעת מלאכ' לא יעשו אלא ע"י הכאה ובעל כרחם אכן נמצא בהם ידיעה דהיינו השור יודע קונהו שקנהו ידיעה בעלמ' והחמור הוא טפש מהשור אבל ידע האבוס כאשר יביא לו אבוסו מצד זה ירגיש וידע אבל לא תצא לו מזה לעשות דבר ועוד טעם שבשור אמר קונהו ובחמור אבוס הנה תמצא בשור אין על בעליו לתת לו לאכול אלא ירעה עד שיתפטם וזה חיותו משא"כ החמור לא יספיק לו המרעה ועל הבעלים להאכילו מהאבוס והנה אמר השור והחמור חידוש בשור הגם שאין בעליו נותנים לפניו אבוס אלא ביודעו כי זה קנהו הוא מכירו וליותר גרעון אמר חמור שדעתו מעופשת ואעפ"כ אותו הדור גרועים מהם שאין בהם לא ענין השור ולא ענין החמור כי אם היו ישראל יודעים בידיעה זו הגם דלגבי הבהמות לא תצא מזה להם דבר בערך בני אדם יצא דבר והוא דכאשר ידע קונה שהוא הקב"ה קונה שמים וארץ או הפודהו ממצרים וקנהו בזה אם כן איך תבא לו הסברא לעשות לו אלוהות ולעבוד ע"ז והרי יש לו בעלים שהוא ב"ה. גם אם היו יודעים אבוס של מי הם אוכלי' לא היו קוראים לאלוה אחר לתת להם מזונם. והנה בעל האבוס ב"ה הנותן לחם לכל בשר והנה עם בני ישראל לא הרגישו אפי' כהרגשת הבהמות. והנה צריך לדעת למה כפי הענין ישראל לא ידע עמי לא התבונן ובמלות שונות אכן המכוון הוא דתמיד תמצא בישראל ב' בחינות וא' גדול מחבירו הגדול יקרא בבחינת ישראל והב' יקרא עם לזה אמר כנגד בחינת השור שיודע קונהו ישראל שהם המובחרים לא רצו להכיר לדעת והעלימו עין מהאדון אבל יודעים האבוס ויודעים כי האדון ה' נותן לחם לכל בשר והיינו קצת ידיעה אבל עמי שהם הכת בלתי חשובים לא נתכונו לדעת אפילו זה אשר לא ישוו אפילו לחמור:

פסוק ד

הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מריעים בנים משחיתים עזבו את ה' נאצו את קדוש ישראל נזרו אחור. הנה האדון ב"ה קרא לישראל גוי כאומרו גוי וקהל גויים וקרא אותם עם באומרו את עמי ישראל וקראם זרע קדש וקראם בנים וכל א' וא' למדריג' א' לזה עתה הפך הכל לרעה גוי חוטא ככל הגויים בית ישראל עם יקרא לרבוי עם לזה אמר במקום הרבוי היה לכובד עון וזרע קדש הרי הוא זרע מריעים וכנגד בנים אמר בנים משחיתים וכ"כ למה עזבו את ה' ונאצו קדוש ישראל לזה נזורו אחור כל אותם השמות שקרא להם נתהפכו כנז':

פרק ג

פסוק י

אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. קשה מהו אומרו כי טוב פשיטא דאינו צדיק עד שהוא טוב ועוד מהו כי פרי מעלליהם וגו' דנתינת טעם זו אין לה הבנה. ואפשר לפרש דהנה ד' סוגים יש בבני אדם צדיקים גמורים ואינם גמורים ורשעים גמורים ואינם גמורים וב' סוגים ראשונים שהם צדיקים גמורים ורשעים גמורים הם בעה"ז בטוב וב' האחרים דהיינו צדיקים שאינם גמורים ורשעים שאינם גמורי' הם בעה"ז ברע להיות כי ה' חפץ בטובתם לבלתי ידח ממנו נדח משא"כ רשע גמור עליו נאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו והצדיק גמור ג"כ לא עשה דבר שיתחייב עליו צער ויגון לזה בא הנביא ואמר כנגד ב' חלוקות שהם בעה"ז בטוב ובגדולה ואמר כנגד הצדיק אמרו צדיק כי טוב כאשר יהיה בטוב בעה"ז הוא מופת שהוא צדיק גמור. אי נמי כי טוב כשיהיה צדיק גמור וזהו כי טוב החלטי בלי תערובת רע דהיינו שאין בידו עון זהו שיאכל ויתענג בעה"ז ובעה"ב וצריך עוד תנאי אחר שה' יעשה עמו חסד שלא ילקה בעון הדור אלא כל אחד מבני דורו ילקה ויאכל פרי דרכו הרע אשר עשה ולא יסבול הוא עונם דמה תועיל צדקתו אם יסבול עונש אחרים לזה אמר כי פרי מעלליהם יאכלו:

פרק כט

פסוק יג

ויאמר ה' יען כי נגש העם וגו' ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה לכן הנני יוסיף להפליא את העם וגו' ואבדה חכמת חכמיו. הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה וגו' הכתובים הללו כולם מקשה אכן כונת הכתובים כי יש ב' מיני בני אדם אשר אין ה' חפץ

בעבודתם הא' הוא ממין הפתיות והב' מחכמת האדם להרע ולזה בא ה' לקבול עליהם הא' הם בני אדם שתמצא כאשר אנו רואים בעינינו יש בני אדם בזמן הזה שמלאים עבירות כרמון וכאשר יבא החכם להזהיר אותם למונעם נקל בעיניהם המעשה ההוא הגם שיודיעם חומרו ויש בידם איזה מצות אשר הורגלו בהם ומצד ההרגל הם מתאמצים לקיימם ויוצאים מצד זה ועושים כמה עבירות ועליהם נאמר ולרשע אמר אלקים וגומר ונוסף כאשר יאמר אליהם החכם כי מצוה זו תדחה מקמי האי אינם משימין על לב והולכים בשרירות לבם לבטל החמורות ולקיים הקלות וזה מהפתיות וממיעוט מורא של הבורא ב"ה שלא יחושו לעשות רצונו. והכת הב' הם בני אדם אשר מתחכמים על מצות ה' ב"ה כהא דאמרי אם היה ה' יודע שהרבית יש בה תועלת לא היה אוסרה כי יש בה תועלת לנותן ולמקבל כלום טעמא הוא משום נשיכות אדרבה נשיקות קרינן לה אשר כנגד הב' כתות דבר הנביא כנגד כת א' אמר הנביא עליהם יען נגש העם פי' שאומר שהוא מהאנשים הנגשים אל ה' ומקיימין קצת מצות והוא אחר האמת אינו מהנגשים אל ה' וכל מעשיהם אינם ליראתי ולאהבתי כי באמת בפיהם ובשפתם כבדוני אבל לבם רחק ממני כי כאשר ידע בדבר איסור ואינו חש לו וכאשר במצוה רבה ולא ירכין אזנו לשמוע וכדומה לזה הגם שאני רואה כי הם יריאים לבטל המצות שבידם עכ"ז אותה ירא' אינה יראה פנימית אלהית אלא מצות אנשים מלומדה כמו חוק הוא לו שלמדוהו אחרים לטובתו וירא מלבטלה ליענש כמו סגולה וקמיע לכן הוא רוצה שלא לעשות רצוני הריני מסלק המודיעו דרך ה' בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו וישאר סומא לחלוטין עד שיאבד מהעולם בעונו והב' הוא יותר מאוס בעיני ה' לזה התחיל לדבר עליו באוי והוי ואמר הוי המעמיקי' מה' לסתיר עצה והיה וגו' פי' אותם בני אדם שמעמיקים בדעתם יותר מה' כביכול ומתחכמי' על תורת ה' שהיא כת הב' הפילוסופי' לסתיר עצה. הנה תיבה זו דלסתיר חסירה אות הה"א אם תהיה הכונה להסתיר עצה ואם תהיה הכונה לסתור הרי היא חסירה אות הוא"ו ובאמת כי הקריאה היא נקודה לסתיר בחיריק ומדחזינן דכתב קרא בהאי גוונא ש"מ דאיכא תרתי לסתיר ולסתור והכי פירושו שהם מעמיקים מה' ויש עמק טוב וזהו שמוסיף לאסור המותר שלא יכשל באיסור ויש עמק רע לסתור עצה והתורה נקראת עצה שנאמר אני עצה וגו' לזה אמר כי זה המעמיק הוא לסתור אדרבה עצה שהיא התורה והיינו באופן שכתבתי שהם מרחיקים לקבל גזירה דרבנן ויכוין גם כן לומר להסתיר להיות כי חוששים מהרואים שיחזיקו אותם כמומרים לזה עושים בצנעה בסתר לזה כתב לסתיר שאינם עושים בפרהסיא דלדעתם אין איסור אלא מחשש הרואים הם מעלימים: